

менших відсоткових ставок. Відсоткові пільги, особливо на нові види кредитів, і для членів спілки з хорошою кредитною історією, та забезпечення кредитів, сприяють прискореному розвитку даного виду кредитування і закладають тим самим міцну фінансову базу під майбутній дохід. Підвищення відсоткових ставок повинно поєднуватися з фінансовим аналізом динаміки числа кредитних спілок, та банківських послуг регіону та їхніми умовами за такими самими видами кредитування.

У кінцевому результаті ефективний вибір рівня відсоткової ставки якраз і повинен полягати в знаходженні компромісного варіанту між вимогами НБУ та умовами швидкого і стійкого розвитку кредитної спілки.

#### Література

1. Брусковська К. І. Стан та особливості розвитку кредитних спілок України / К. І. Брусковська // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – №7. – С. 90-95.
2. Хомутенко В. П. Фінансові ресурси кредитних спілок України та джерела їх формування / В. П. Хомутенко, О. Г. Волкова // Фінанси України. – 2008. – №10. – С. 61-71.
3. Гавриленко О. Ю. Кредитні спілки в Україні: Проблеми розвитку та умови підвищення ефективності управління діяльністю / О. Ю. Гавриленко // Вісник економічної науки України. – 2007. – №1 (11). – С. 29-32.
4. Ільченко Л. В. До проблеми використання потенціалу кредитних спілок у забезпеченні економічного зростання: сучасна практика і реалії України / Л. В. Ільченко // Економіка та держава. – 2009. – №1. – С. 66-69.
5. Степанова В. О. Місце і роль кредитних спілок на фінансовому ринку України / В. О. Степанова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – №2(18). – С. 135-139.
6. Терещенко Г. М. Перспективи розвитку кредитних спілок України та джерела їх формування / Г. М. Терещенко // Фінанси України. – 2008. – №5. – С. 32-35.
7. Зіньковський М. Облік у кредитних спілках / М. Зіньковський // Баланс. Бібліотека бухгалтера. – 2005. – №3. – 71-74 с.
8. Аналітичний звіт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу : [www.dfp.gov.ua](http://www.dfp.gov.ua)

УДК 336.221.4

**Валігура В.А.,**  
*к.е.н., доцент кафедри податків і фіскальної політики*  
**Тернопільський національний економічний університет**

## НАПРЯМИ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

**Постановка проблеми.** Практичним проявом податкової політики держави є її податкова система, яка складається із системи оподаткування, платників податків та контролюючих органів. На нашу думку, визначальним елементом у цій структурі є система оподаткування, що охоплює систему податків і зборів та механізми і способи розрахунку та сплати податків і зборів. Пріоритетність цієї складової податкової системи України зумовлена тим, що від ефективності її побудови залежить діяльність платників податків щодо добровільності сплати платежів і зручність та результативність роботи контролюючих органів.

Оцінюючи ефективність функціонування системи оподаткування в Україні необхідно зазначити, що їй притаманні ряд системних вад і проблем технічного характеру. Насамперед зауважимо, що система оподаткування має розвиватися на наукових основах і відповідати теоретичним постулатам, закладеним у діючій нормативно-правовій базі, що не завжди прослідковується в Україні.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретичні підвалини справляння податків і, відповідно, функціонування системи оподаткування закладені у різних постулатах корифеїв світової фінансової науки, до яких можна віднести У. Петті (способи послаблення незадоволення платників податків), А. Сміта (принципи оподаткування), Д. Рікардо (основи оподаткування), Дж. С. Мілля (принципи оподаткування), Ф. Нітті (правила оподаткування), А. Вагнера (правила оподаткування), Р. Масгрева (вимоги до функціонування податкової системи) та ін. Серед сучасних вітчизняних науковців, які здійснили вагомий внесок у розвиток теорії оподаткування і досліджували практичні

аспекти системи оподаткування, потрібно виділити: В. Андрущенко, Ю. Іванова, А. Крисоватого, А. Соколовську, В. Федосова, В. Вишневецького, В. Суторміну, І. Лютого, П. Мельника, В. Мельника, З. Варналія, О. Данілова, О. Василика та ін.

Теоретичні та практичні напрацювання зазначених вчених лягли в основу низки податкових реформ системи оподаткування в Україні, починаючи з моменту її створення. Проте, теперішній етап функціонування системи оподаткування відзначається кардинальним реформуванням, що висвітлено у нещодавно прийнятому Податковому кодексі [1]. Тому окреслена царина потребує нових наукових досліджень і ґрунтовних пропозицій розбудови й усунення недоліків, зумовлених сучасним соціально-економічним становищем.

**Постановка завдання.** Зважаючи на зазначене, мета статті – проаналізувати сучасні особливості функціонування системи оподаткування в Україні, виявити наявні проблеми та запропонувати напрями її розбудови.

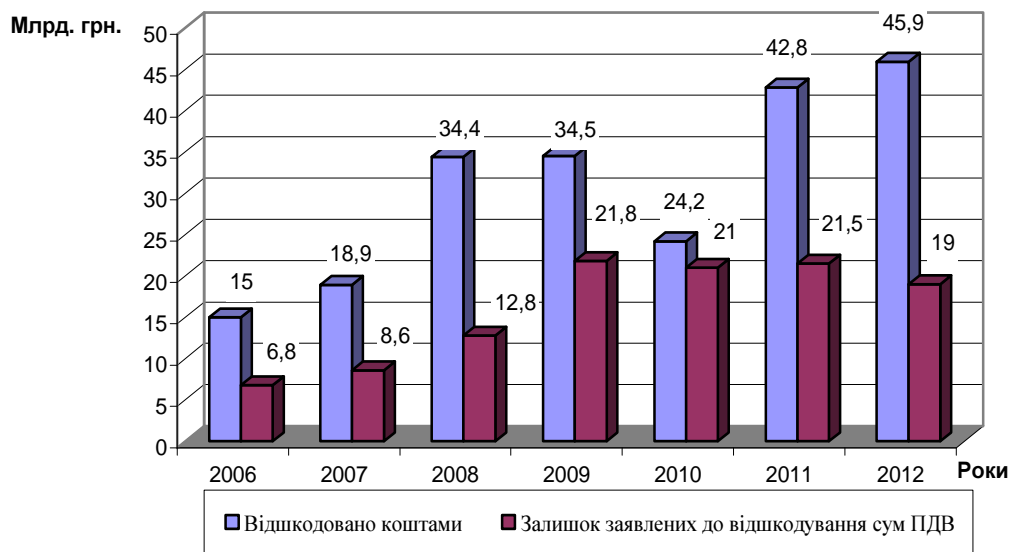
**Виклад основного матеріалу дослідження.** Важливою вадою системи оподаткування в Україні є її невідповідність науковим основам побудови. Зокрема, принцип вигоди та адміністративної зручності порушується внаслідок низького рівня повернення податків у вигляді суспільних благ та складністю механізмів справляння багатьох податків, принцип платоспроможності недотримується через нерівномірність розподілу податкового навантаження і наявність великої кількості податкових пільг. Система оподаткування не відповідає принципу визначальної бази оскільки більшість елементів податків встановлюються інтуїтивно без науково-економічного обґрунтування.

Із прийняттям Податкового кодексу України зроблено значний крок назад щодо втілення теоретичних постулатів формування системи оподаткування в законодавчій базі. Якщо в Законі України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991 № 1251-XII [2] було чітко визначено принципи побудови та призначення системи оподаткування, то вже у Податковому кодексі їх немає. Натомість, там наведено принципи, на яких має ґрунтуватися податкове законодавство, однак Податковий кодекс багатьом із таких принципів не відповідає. Зокрема, уже з моменту прийняття порушуються принципи соціальної справедливості, нейтральності оподаткування, стабільності. Так, принцип стабільності полягає у тому, що зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Натомість сам факт прийняття та введення в дію Податкового кодексу порушив цей принцип, оскільки кодекс був прийнятий 2 грудня 2010 р., а більшість його норм вступили в дію уже з 1 січня 2011 р., тобто менше ніж за місяць.

Ми вважаємо, що більшість проблем, пов'язаних з функціонуванням системи оподаткування в Україні великою мірою є наслідком низького соціально-економічного розвитку держави. У даному випадку наявна проблема низького рівня податкової бази, внаслідок недостатньо розвинутого реального сектору економіки. З іншого боку, є проблема фінансування соціальної інфраструктури суспільства для підтримки визначених конституцією соціальних стандартів. А це спонукає до підвищення фіскальної ефективності справляння податків.

Таким чином, виникає проблема узгодженості інтересів держави щодо фіскальної достатності оподаткування, задля фінансування суспільних благ і суб'єктів господарювання в особі платників податків, які зацікавлені мінімізувати свої податкові платежі. У більш загальному вигляді ця проблема зводиться до дилеми економічної або соціальної спрямованості системи оподаткування. На нашу думку, в умовах низького соціально-економічного розвитку держави вектор реформування системи оподаткування в Україні потрібно спрямувати у напрямку підвищення економічної ефективності суб'єктів господарювання, що надалі забезпечить розширення податкової бази та збільшення податкових надходжень. Своєю чергою, збільшення фінансових ресурсів держави створює передумови для подальшого соціального розвитку суспільства. Зворотний шлях, тобто стимулювання соціальної спрямованості системи оподаткування, – менш прийнятний. У такому випадку необхідно відразу забезпечити державу більшим обсягом фінансових ресурсів, що призведе до підвищення ставок податків, зростання податкового навантаження та, в кінцевому випадку, звуження податкової бази внаслідок розширення тіньової економіки.

Чіткі вектори реформування податкової системи України потрібно закладати починаючи зі структури системи оподаткування. Змінити цю ланку податкової системи України можна, скасувавши окремі податки та збори, ввівши нові та оптимізувавши фіскальну значимість діючих. Найбільша полеміка щодо скасування окремих податків та зборів – стосовно ПДВ як проблемного в адмініструванні податку. Найвагоміші аргументи на підтримку скасування ПДВ зводяться до високої корумпованості щодо його справляння, складності розрахунків, стримування підприємницької активності виробників тощо. Особливо важливою була, і деякою мірою залишається, проблема бюджетного відшкодування цього податку. Остання полягає у великих сумах, наявності злочинних схем бюджетного відшкодування та простроченні його виплати (рис. 1).



**Рис. 1. Динаміка бюджетного відшкодування і залишку до відшкодування сум ПДВ в Україні у 2006-2012 рр.**

*Джерело: складено автором за: [3, с. 84; 4, с. 81; 5, с. 74; 6, с. 62; 7]*

Як видно з рис. 1, за період із 2006 р. до 2012 р. відшкодування ПДВ з бюджету зросло із 15,0 до 45,9 млрд. грн. Крім цього, понад третину цих сум щороку держава заборгувала платникам податків. Така негативна ситуація щодо відшкодування ПДВ спостерігається при тому, що в 2005 р. було значно ускладнено механізм його отримання. Це дало змогу мінімізувати злочинні випадки відшкодування, але разом із цим були створені труднощі для відшкодування ПДВ сумлінним його платникам. Введення механізму автоматичного відшкодування ПДВ із прийняттям Податкового кодексу не вирішило ситуації, оскільки критерії його отримання надзвичайно жорсткі.

У зв'язку зі згаданими проблемами, науковці неодноразово висловлювали пропозиції замінити ПДВ іншою формою універсального акцизу. На нашу думку, це не прийнятно з кількох причин. Насамперед, ПДВ є не ідеальна, але поки що найдосконаліша форма універсального акцизу. Його неефективність в Україні пов'язана з недосконалим адмініструванням цього податку. Також, незважаючи на низку проблем, ПДВ забезпечує найбільшу частку надходжень до бюджету. Вагома причина недоречності скасування ПДВ пов'язана з обов'язковістю його наявності в умовах інтеграції до ЄС. Отже, діючу модель універсальних акцизів в Україні необхідно реформувати не зміною виду податку, а вдосконалюючи його елементи.

Однією із найбільших вад системи оподаткування з моменту її створення була відсутність податку на нерухоме майно, яка начебто вирішена з прийняттям Податкового кодексу. Хоча податок на нерухоме майно й вступив у дію з січня 2013 р., однак високого фіскального ефекту він не принесе, що зумовлено невдало побудованим механізмом його справляння. Перш за все, висловлюємо претензії щодо визначення бази оподаткування як житлової площі об'єкта житлової нерухомості. Світова практика та вітчизняні реалії свідчать, що базою оподаткування по нерухомому майну має бути ринкова вартість майна, яка би враховувала розміщення житла. Однак, навіть при визначенні площі як бази оподаткування потрібно враховувати не житлову, а загальну площу, що й було визначено у перших редакціях проекту Податкового кодексу. Заміна бази оподаткування із загальної на житлову площу автоматично викреслила з об'єктів оподаткування левову частку будинків саме заможних громадян, на яких і має лягати податкове навантаження за цим податком. Таким чином тепер, в умовах підвищення життєвого рівня населення та високої диференціації доходів громадян, цілком прийнятно справляти податок на нерухоме майно, основними платниками якого мають бути заможні люди. Натомість об'єктом оподаткування має бути ринкова вартість майна.

Також пріоритетним напрямом реформування структури системи оподаткування є регулювання фіскальної значимості окремих платежів. У табл. 1 наведено структуру податкових надходжень Зведеного бюджету України.

Аналіз даних представленої таблиці свідчить, що найбільшу питому вагу у доходах зведеного бюджету займає податок на додану вартість, частка якого коливалася від 36,8% у 2007 році до 40,8% у 2012 р. Другим за фіскальною значимістю в усіх, крім 2006 і 2008 рр. був податок на доходи фізичних осіб і його питома вага знаходилася в межах від 18,0% до 21,7%. Відповідно третє місце у податкових надходженнях Зведеного бюджету України в аналізованому періоді належало податку на прибуток підприємств. Це свідчить про те, що лєвова частка податкових надходжень мобілізується через

оподаткування споживання. Така ситуація характерна для держав із низьким рівнем економічного розвитку, оскільки за допомогою податків на споживання можна мобілізувати більшу кількість податкових надходжень. Тому переважання у структурі податкових надходжень Зведеного бюджету України ПДВ свідчить про фіскальну спрямованість системи оподаткування. Вітчизняні реалії, пов'язані з високою диференціацією доходів населення і великою питомою вагою витрат на предмети першої необхідності відносно доходів, спонукають до необхідності зменшення податкового навантаження на споживання. Натомість альтернативи у перерозподілі податкового навантаження ми вбачаємо у його збільшенні на капітал, працю і особливі ресурси. Так, на даний час, ресурсні платежі та екологічне оподаткування в Україні не відіграють особливої фіскальної ролі, що позбавляє ці форми оподаткування регулюючої здатності.

**Таблиця 1**  
**Склад і структура податкових надходжень Зведеного бюджету України за 2006-2012 роки<sup>1</sup>**

Показник	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012 <sup>2</sup>	
	Факт. млрд. грн.	Пит. вага	Факт. млрд. грн.	Пит. вага	Факт. млрд. грн.	Пит. вага	Факт. млрд. грн.	Пит. вага	Факт. млрд. грн.	Пит. вага	Факт. млрд. грн.	Пит. вага	Факт. млрд. грн.	Пит. вага
<b>Податкові надходження, в тому числі</b>	<b>125,7</b>	<b>100,0</b>	<b>161,3</b>	<b>100,0</b>	<b>227,2</b>	<b>100,0</b>	<b>208,1</b>	<b>100,0</b>	<b>234,5</b>	<b>100,0</b>	<b>334,7</b>	<b>100,0</b>	<b>340,1</b>	<b>100,0</b>
податок на доходи фізичних осіб	22,8	18,1	34,8	21,6	45,9	20,2	44,5	21,4	50,9	21,7	60,2	18,0	68,1	20,0
податок на прибуток підприємств	26,2	20,8	34,4	21,3	47,9	21,1	33,0	15,9	40,2	17,2	55,1	16,5	55,8	16,4
ПДВ	50,4	40,1	59,4	36,8	92,1	40,5	84,6	40,7	86,5	36,9	130,1	38,9	138,8	40,8
акцизний податок	8,6	6,85	10,6	6,6	12,8	5,6	17,9	8,6	28,3	12,1	33,9	10,1	38,4	11,3
Інші податкові надходження	17,8	14,1	22,1	13,7	28,5	12,6	10,0	4,8	6,9	2,9	55,4	16,6	39,1	11,5

Примітки:

1. Розраховано автором за даними статистичної звітності Державної казначейської служби України за 2006-2011 рр.
2. Попередні дані Міністерства фінансів України

Поряд зі зміною структури системи оподаткування, актуальним залишається реформування механізмів справляння окремих податків. Останні мають бути спрямовані на забезпечення справедливого розподілу податкового навантаження.

У даному контексті доцільно реформувати чинний механізм справляння податку на доходи фізичних осіб. Зокрема, він є причиною нерівномірного розподілу податкового навантаження. Згідно з малопрогресивною системою оподаткування, практично за однаковою ставкою оподатковують як доходи громадян у межах прожиткового мінімуму, так і високі доходи заможних верств населення. Крім цього, майже відсутня диференціація щодо оподаткування різних за походженням видів доходів. Зокрема доходи, які за їхньою природою отримують легше, ніж заробітну плату, треба оподатковувати вищою ставкою податку. Також недоцільно оподатковувати частину доходу громадян, що менший від прожиткового мінімуму.

Зважаючи на зазначене, а також на те, що доходи та витрати населення в Україні розподілені вкрай нерівномірно (квінтільний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення у 2011 р. становив 1,9) [8], в нашій країні доцільно ввести прогресивну систему оподаткування доходів фізичних осіб. Оскільки ми підтримуємо теорію згладжуючих податків, майбутній механізм справляння податку на доходи фізичних осіб доцільно формувати на умовах стабільності ставок податку і, разом із цим, він має бути вбудованим автоматичним стабілізатором, тобто враховувати зміни у соціально-економічному становищі держави.

Із урахуванням цього пропонуємо наступний функціональний підхід до побудови прогресивної системи оподаткування доходів громадян [9, с. 154-156]. Дослідивши властивості окремих математичних функцій, ми встановили, що найадекватніші темпи зміни результативного показника (ставка податку) щодо факторного (доходи громадян) у наших умовах притаманні квадратичній функції виду:

$$y = ax^2 + bx + c, \quad (1)$$

де  $a, b, c$  – дійсні числа,  $a \neq 0$ . Це пов'язано з тим, що за низьких значень факторного показника результативний зростає більшими темпами, ніж за високих.

Тому для розрахунку податкової шкали використаємо квадратичну функцію, вітки якої

спрямовані вниз, тобто коефіцієнт при  $x^2$  набуває від'ємного значення. Результативним показником у даному випадку буде ставка податку ( $y$ ), а факторним – доходи громадян ( $x$ ). При  $a < 0$  функція набуває найбільшого значення, коли

$$y = -\frac{D}{4a}, \dots\dots\dots (2)$$

$$x = -\frac{b}{2a}, \dots\dots\dots (3)$$

де  $D$  – дискримінант параболічної функції.

Враховуючи вирази 2 – 3, складаємо наступну систему рівнянь:

$$\begin{cases} a \cdot D_{\min}^2 + b \cdot D_{\min} + c = s_{\min}; \\ D_{\max} = -\frac{b}{2a}; \\ s_{\max} = -\frac{b^2 - 4ac}{4a}, \end{cases} \dots\dots\dots (4)$$

де  $D_{\min}$  – мінімальний оподатковуваний дохід;  $D_{\max}$  – оподатковуваний дохід, починаючи з якого, застосовують максимальну ставку;  $s_{\min}$  – мінімальна ставка податку;  $s_{\max}$  – максимальна ставка податку;  $a, b, c$  – коефіцієнти параболічної функції.

Розв'язки системи (4) наступні:

$$a = -\frac{b}{2 \cdot D_{\max}};$$

$$b = \frac{s_{\min} - s_{\max}}{\frac{0,5 \cdot D_{\min}^2}{D_{\max}^2} - D_{\min} + 0,5 \cdot D_{\max}} \dots\dots\dots (5)$$

$$c = s_{\max} - 0,5 \cdot b \cdot D_{\max};$$

$$c = s_{\min} - a \cdot D_{\min}^2 - b \cdot D_{\min}.$$

Таким чином, задавши мінімальний оподатковуваний дохід, дохід, починаючи з якого застосовують максимальну ставку, мінімальну та максимальну ставки податку, отримуємо параметри функціональної залежності між оподатковуваним доходом і ставками податку в межах граничних розмірів. Тобто, підставляючи у функцію 1 певні величини доходу – отримуємо відповідні їм ставки.

Стосовно визначення мінімального оподаткованого доходу та доходу, починаючи з якого застосовуватимуть максимальну ставку податку, зауважимо, що насамперед необхідно звільнити від оподаткування прожитковий мінімум. Подальші межі доходу, до яких застосовуватимуть прогресивні ставки податку, необхідно встановлювати, як залежність від прожиткового мінімуму, тобто прожитковий мінімум, помножений на відповідний коефіцієнт. Такий механізм закладе автоматичну недискреційну зміну прогресивної системи щодо умов соціально-економічного становища у державі.

Застосовуючи максимальний коефіцієнт збільшення прожиткового мінімуму  $k_{\max}$ , максимальний дохід можна виразити як  $D_{\max} = k_{\max} \cdot D_{\min}$ . Тоді розв'язки системи (4) набудуть вигляду:

$$a = -\frac{b}{2 \cdot k_{\max} D_{\min}};$$

$$b = \frac{s_{\min} - s_{\max}}{\frac{0,5}{k_{\max}^2} - D_{\min} + 0,5 \cdot k_{\max} D_{\min}} \dots\dots\dots (6)$$

$$c = s_{\max} - 0,5 \cdot b \cdot k D_{\min};$$

$$c = s_{\min} - a \cdot D_{\min}^2 - b \cdot D_{\min}.$$

Така методика побудови прогресивної системи оподаткування дає змогу, вибравши необхідні

коефіцієнти прогресії, встановити шкалу ставок податку на доходи фізичних осіб. Разом із цим, подальша зміна прожиткового мінімуму забезпечить адаптацію діючої системи до умов соціально-економічного становища у державі без законодавчого регулювання інших елементів системи, зокрема ставок.

На нашу думку, реформування ключових елементів системи оподаткування потрібно здійснювати у комплексі. Тому при зміні ставок оподаткування доходів фізичних осіб доцільно змінювати ставки ПДВ у напрямку їх диференціації. Найбільше податкове навантаження щодо ПДВ припадає на громадян та сім'ї з низькими доходами, оскільки питома вага споживання в їхніх доходах – найбільша. Зважаючи на це, справедливіше буде диференціювати підхід до оподаткування споживання, встановивши знижені та підвищену ставки ПДВ. Поряд із цим, доцільно скасувати ряд податкових пільг щодо ПДВ, зокрема операції, звільнені від оподаткування, оподаткувавши їх за зниженими ставками. Зниження податкових ставок є одним із інструментів регулювання економіки і розширення податкової бази. Капітал завжди спрямовують у галузі, де рівень оподаткування є нижчим, а рентабельність виробництва – вищою. Тому, зменшивши податкові ставки на продукти харчування, медикаменти й інші товари першої необхідності, можна збільшити вартісну величину об'єкта оподаткування. А зважаючи на те, що на виробництві сільськогосподарської продукції і відповідно продуктів харчування Україна має конкурентні переваги, збільшення обсягів виробництва даних товарів є стратегічно важливим напрямком із точки зору зовнішньої торгівлі.

Крім реформування ставок окремих податків, удосконалення потребують інші їхні елементи. Із метою підвищення ефективності функціонування ПДВ варто врахувати наступні пропозиції. У Податковому кодексі України дату виникнення податкових зобов'язань визначено як одну з подій, що сталася раніше: або дата відвантаження товарів, або дата отримання коштів на розрахунковий рахунок платника. При виникненні зобов'язань у результаті відвантаження товарів за умови неотримання коштів загострюється ризик несплати ПДВ або вимивання оборотних коштів підприємства. Застосовувати касовий метод обчислення податкових зобов'язань зараз мають право лише окремі підприємства, тому ми пропонуємо повністю перейти до використання касового методу визначення податкових зобов'язань і податкового кредиту.

Однією із проблем функціонування системи оподаткування в Україні є наявність великої кількості податкових пільг, які знижують фіскальну ефективність справляння податків і зборів та руйнують конкурентне середовище у державі. Найбільший обсяг пільг спостерігається щодо ПДВ, податку на прибуток підприємств та плати за землю. Тому в частині справляння ПДВ ми пропонуємо скасувати пільги, що належать до категорії «операції звільнені від оподаткування», оподаткувавши такі операції за зниженими ставками. Згідно з довідником пільг № 65/1 станом на 1.04.2013 р. [10], по податку на прибуток підприємств є 36 видів податкових пільг, багато з яких не мають цільового призначення. Тому, в даному контексті пропонуємо перейти до надання інвестиційних податкових пільг, кошти, виручені в результаті яких автоматично спрямовували б на розвиток підприємства. За умов надання інвестиційних податкових пільг із податку на прибуток підприємств передбачено ефективніше використання прибутку як джерела розширення бази оподаткування інших податків, зокрема ПДВ та податку на доходи фізичних осіб.

**Висновки з даного дослідження.** Отже, ми приходимо до висновку, що система оподаткування в Україні зараз перебуває у трансформаційному стані внаслідок впровадження Податкового кодексу, в якому наявні багато перехідних положень. Основні проблеми функціонування досліджуваної ланки податкової системи пов'язані з невідповідністю її побудови теоретичним постулатам справляння податків і зборів, що виражається у ряді практичних проблем:

- часті зміни у податковому законодавстві;
- надмірна соціальна спрямованість окремих норм податкового законодавства;
- невідповідна сучасним соціально-економічним реаліям структура системи оподаткування;
- недосконалі механізми справляння основних фіскально значущих податків (ПДВ, податку на доходи фізичних осіб і податку на прибуток підприємств) та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, тощо.

Тому, ми вважаємо, що представлені у статті напрями розбудови системи оподаткування в частині оптимізації її структури та вдосконалення механізмів справляння окремих платежів підвищать фіскальну ефективність податків в Україні, посилять її регулюючий потенціал та сприятимуть рівномірності розподілу податкового навантаження. Разом із цим, більшість запропонованих дій спрямовані на адаптацію системи оподаткування України до умов Євросоюзу. З урахуванням цього, окреслені напрями реформування забезпечать гармонізацію оподаткування в Україні.

## Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
2. Закон України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991 р. № 1251-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.

3. Діяльність податкової служби України за 2006 рік: [статистичний бюлетень] / відп. за вип. В.І. Ніколайченко. – К.: ДПА України, 2007. – 132 с.
4. Діяльність податкової служби України за 2007 рік: [статистичний бюлетень] / відп. за вип. В.І. Ніколайченко. – К.: ДПА України, 2008. – 86 с.
5. Діяльність Державної податкової служби України за 2008 рік: [статистичний бюлетень] / відп. за вип. В.І. Ніколайченко. – К.: ДПА України, 2009. – 78 с.
6. Діяльність Державної податкової служби України за 2009 рік: [статистичний бюлетень] / відп. за вип. В.І. Ніколайченко. – К.: ДПА України, 2010. – 67 с.
7. Аналіз адміністрування ПДВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.icps.com.ua/files/articles/67/39/PDV\\_for\\_site\\_2303.pdf](http://www.icps.com.ua/files/articles/67/39/PDV_for_site_2303.pdf).
8. Диференціація життєвого рівня населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Крисоватий А.І. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та міжнародні вектори: [монографія] / А. Крисоватий, В. Валігура. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – 248 с.
10. Довідник № 65/1 податкових пільг, що є втратами доходів бюджету станом на 01.04.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html>.

УДК 519.86:336.201

Башуцька О.С.,  
викладач

Тернопільський національний економічний університет

## ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ ОПОДАТКУВАННЯ

**Постановка проблеми.** Сучасні тенденції світового розвитку ставлять перед Україною нові проблеми та потребують їх активного вирішення.

На сьогодні знайти регіон якого не торкнулася економічна криза фактично неможливо. До кризи важко підготуватися заздалегідь, але накопичений протягом десятиліть досвід подолання негативних явищ в економіці дає певну перевагу нинішнім урядам. Розроблені багатьма країнами антикризові програми передбачають мільярдні вливання в банківський сектор, втілення масштабних інфраструктурних проектів, проведення чіткої і ефективної фіскальної політики.

На жаль, сьогодні в Україні існує ряд проблем, які пов'язані з функціонуванням фіскальної політики. Своєчасна сплата податків є нелегким випробуванням для підприємств під час фінансової кризи. Аналіз рівня податкового навантаження в Україні вказує на те, що він є досить низьким і становить 22,6%. Насправді ж, такі дані не відповідають дійсності, цей показник є значно заниженим. Рівень податкового навантаження на виробничі підприємства складає, а інколи і перевищує 60% від отриманого доходу без урахування податкового навантаження на заробітну плату та собівартість продукції [3].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретичні та практичні дослідження проблем фіскальної політики, податкового навантаження і його впливу на соціально-економічні процеси широко висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: дослідження податкового навантаження на макrorівні, проведені Є. Мендозою, Дж. Стигіцем та Віто Танзі, на мікрорівні – Дж. Майлсом. Що стосується впливу податкового навантаження на темпи економічного розвитку, то тут слід відмітити роботи російських дослідників Є. Гайдара та А. Ілларіонова. Емпіричні та аналітичні результати аналізу управління податковим навантаженням на рівні підприємства й оцінка впливу податкової системи та окремих її елементів на фінансово-господарську діяльність підприємств містяться в роботах українських учених В.Л. Андрущенка, Є.І. Бойко, М.Д. Білик, В.В. Вітлінського, В.П. Вишневського, В.М. Геєця, О.Д. Данілова, О.І. Дем'янчук, А.В. Єлісеєва, Т.І. Єфименка, А.Г. Загороднього, Ю.Б. Іванова, С.В. Каламбет, О.П. Кириленко, А.І. Крисоватого, О.Є. Кузьміна, В.М. Мельника, Л.О. Омелянович, С.В. Онишко, В.М. Опаріна, А.М. Поддєрьогіна, Ю.В. Пасічника, С.П. Ріппи, А.В. Скрипника, А.М. Соколовської, В.М. Федосова, та інших.

Незважаючи на значну кількість праць з тематики, що досліджується, ряд питань залишилося поза межами досліджень. Серед них, у першу чергу, такі питання:

- як впровадити кількісні оцінки податкового навантаження на мікрорівні;